

Світовий досвід доводить, що наука та інновації розвиваються лише у тому суспільстві, в якому є соціальне замовлення на наукові розробки, вчені затребувані соціально-економічним процесом в країні, існує органічний зв'язок між наукою, виробництвом і освітою. У класичній тріаді виробництво (В) – техніка (Т) – наука (Н) на певних етапах розвитку економіки країни, пов'язаних зокрема з акцентом на використання інноваційного фактору, темпи розвитку техніки повинні перевищувати темпи розвитку виробництва, а наука має розвиватись швидше, ніж техніка.

С.Г. Денисюк

Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова

СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ІНСТИТУТИ ЯК КОМУНІКАЦІЙНІ ЕЛЕМЕНТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

© Денисюк С.Г., 2011

Як відомо, поняття “інноваційна інфраструктура” включає в себе сукупність об'єктів інноваційної діяльності та зв'язків між ними. Ці об'єкти виробляють нові знання та нововведення, перетворюють їх у нові продукти і послуги, забезпечують їх розповсюдження та споживання в умовах ринку. Інноваційна інфраструктура виконує функцію зв'язку та координації між державою, підприємницьким сектором економіки, ринком та результатами наукових розробок.

Звичайно постійне впровадження і соціалізація новацій – R&d (research and development) є неодмінною умовою для економічного розвитку [1]. Соціалізація новацій в життя країни відбувається через різні суспільно-економічні і державні інститути. Існують різні точки зору щодо поняття “інститут”, але в нашому дослідженні під інститутом ми розуміємо механізм для узгодження інтересів різних суспільних груп, для здійснення комунікацій між різними суспільними групами, при умові, що задіяні сторони проявляють раціональну поведінку. При цьому певний інститут не обов'язково є економічно ефективним. До того ж, не дивлячись на те, що інститути є достатньо універсальними для всіх країн, організація їх роботи істотно розрізняється. Зокрема, одні й ті ж інститути можуть існувати як в умовах демократії, так і при диктатурі [2].

В економічній літературі роль державного регулювання інноваційної діяльності, проблеми розвитку її елементів були розглянуті в роботах вітчизняних і зарубіжних вчених: Л. Федулової, В. Мазніченко, Т. Гринько, О. Бутенко, Є. Лазарева, Ю. Каракай, В. Корнієнка, Ю. Гончарова, А. Касич, І. Закружецької, В. Ефременко, Ф. Пащенко, Г. Шепелева, А. Шияна та ін. Дослідженню інноваційної діяльності як в регіоні, так і в країні в цілому приділено значну увагу зі сторони таких науковців як: О. Кузьмін, Н. Чухрай, Л. Федулова, А. Гречан, М. Козоріз, М. Долішній, В. Павлов та інші. В їхніх роботах представлені ґрунтовні дослідження проблематики інноваційного розвитку країни, вибору інноваційних пріоритетів розвитку, тощо.

Останніми роками істотно зріс інтерес до моделювання ролі інститутів для розвитку суспільства [3; 4]. Звертається увага на ту обставину, що управління інститутами для важливих практичних ситуацій може бути описане як управління обмеженнями і нормами діяльності, що дозволяє розробляти нові технології управління інститутами.

Виходячи із актуальності дослідження, метою нашої праці є вивчення суспільно-економічних інститутів як комунікаційних елементів національної інноваційної інфраструктури.

Як ми зазначали, для формування національної інноваційної інфраструктури необхідні знання, інформація і певні інститути. Проте суспільство повинно бути готовим для сприйняття інформації, тобто воно може існувати і розвиватися, тільки перебуваючи в умовах динамічної нерівноваги. Для того, щоб у такому суспільстві відбувалися процеси самоорганізації, необхідна

наявність двох різноспрямованих процесів: побудови і руйнування. Тому потрібно розробити інформаційні технології для управління процесами самоорганізації соціальних і економічних структур у суспільстві.

Отже, перерахуємо ті умови, при яких існує ринок Ероу-Дебре [2] і, відповідно, вони є умовами формування національної інноваційної інфраструктури.

1. Відсутність екстерналій. Цілі учасників процесу не залежать від поведінки інших.
2. Наявність досконалої конкуренції: кожний учасник розглядає себе як того, хто “мало впливає” на ринок і який приймає ціни як “задані”.
3. Малі витрати на трансакції, податки, торгівлю та інші аспекти існування ринку.
4. Досконала інформація: всі учасники поінформовані про все, що стосується ринку.

По суті, всі перераховані умови можуть бути здійснені двома взаємодоповнюючими шляхами. Перший шлях – це створення спеціалізованих суспільних інститутів. Другий – полягає в тому, щоб навчити всіх учасників цього процесу низці “обов’язкових” способів поведінки, способам аналізу ситуації і прийняття рішень. Найчастіше вважається, що це “особиста справа” кожного агента. Однак саме вимога наявності “загального знання” і є необхідною умовою для того, щоб взагалі міг бути застосований апарат сучасної економіки.

Як досягти стану наявності “загального знання” для всього суспільства? Ця проблема є вирішальною для країн з перехідною економікою. З погляду практично всіх вимог, які впливають із моделей сучасної економіки, ці країни знаходяться на більш високому рівні, ніж країни, що розвиваються. Однак в галузі рівня життя, в галузі побудови інноваційної інфраструктури – ці країни перебувають далеко позаду, практично, всіх країн світу, і цей стан стрімко погіршується. Причина полягає саме у відсутності “загального знання”. Пересічні громадяни не мають уявлення про те, як саме потрібно поводитися в умовах сучасного ринку.

Виникає питання: як побудувати такі суспільно-економічні інститути? Можна сказати, що перехід від тоталітаризму до демократії полягає в тому, щоб розблокувати інформаційні “пробки”: дати можливість кожній окремій людині одержати доступ до інформації. Умови для здійснення такої можливості записані в Конституції і блоці основних законів. Тим самим, створюються умови, при яких тільки й може розпочатися самоорганізація нової демократичної структури в раніше тоталітарній або авторитарній державі. Будь-які спроби нав’язати суспільству певні структури, для яких ще не створена інституціональна база, приречені на провал.

Як впливає із загальної теорії самоорганізації, існують дві загальні стратегії переходу від тоталітаризму до демократії. Перша реалізується за допомогою використання повного набору всіх необхідних властивостей для кінцевого стану суспільства, тобто завдання Конституції й основних економічних законів розв’язується разовим рішенням. Так процес переходу від однієї самоорганізованої структури до іншої триває певний час, тим більший, чим більшим є розмір цієї системи. Таке законодавче поле повинне гарантувати свою незмінність на той час, який є достатнім для самоорганізації основних структури. За таких умов спочатку виникнуть структури найдрібнішого рівня ієрархії – малі підприємства. Гарантії незмінності такого законодавчого поля, як показує історія, можуть бути пов’язані або з “сильною особистістю” (наприклад, Ден Сяопін), або із економічними програмами глобального характеру (наприклад, План Маршалла).

Друга стратегія – це послідовна реалізація незначних змін законодавчого поля, орієнтованих на вирішення порівняно простих завдань структурування соціуму, економіки та інформаційних відносин. Однак необхідно враховувати, що, як і у випадку першої стратегії, формування таких структур методом самоорганізації вимагає витрат часу, і, як наслідок, – збереження незмінним законодавчого поля протягом цього періоду. Це означає, що законодавчі акти, що змінюють стан справ у цій галузі, повинні прийматися пакетами, чітко орієнтованими на вирішення конкретних завдань і зберігатися незмінними деякий необхідний час.

Ця стратегія є неоптимальною за таких причин: її здійснення вимагає значно більше часу; існує небезпека створення великої кількості соціальних, економічних й інформаційних структур, які на наступних етапах здійснення такої стратегії доведеться руйнувати, що спричинить соціальний опір, і буде вимагати створення, у свою чергу, нових “паразитичних” структур. Вихід на такий цикл

загрожує постійною внутрішньою нестабільністю, що ми й бачимо в Україні; її здійснення створює додаткову напруженість у суспільстві: постійно змінюються “правила гри”, виснажуючи тим самим творчі сили суспільства, створюючи велику кількість “зайвих людей”, які вже вичерпали весь запас своїх пристосувальних можливостей, сіють зневіру людей у досягнення заданої мети тощо.

Однак найстрашніше те, що буде перерваний ланцюг соціальної трансляції суспільно важливого знання – значимих для суспільства програм діяльності, норм і моделей поведінки, взаємодії між індивідами. На жаль, Україна пішла шляхом реалізації другої стратегії. Отже, для того, щоб розвивалася національна інноваційна інфраструктура, необхідно докорінно змінити існуючі суспільно-економічні інститути, що вимагає подальших наукових розвідок.

1. Acemoglu D. Introduction to Modern Economic Growth / Acemoglu D. – Princeton: Princeton University Press, 2009. – 1072 p.; 2. Acemoglu D. Economic Origins of Dictatorship and Democracy / D. Acemoglu, J.A. Robinson. – Cambridge: Cambridge University Press, 2006. – 416 p.; 3. Chaudhry A. Do governments suppress growth? Institutions, rent-seeking, and innovation blocking in a model of Schumpeterian growth / A. Chaudhry, P. Garner // Economics & Politics. – Vol.19. – 2007. – No.1. – P. 35–52.; 4. Корнієнко В.О. Моделювання процесів у політико-комунікативному просторі / Корнієнко В.О., Денисюк С.Г., Шиян А.А. : Монографія. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2010. – 210 с.

M.Y. Dmytrenko, M.M. Svichynsky

Cherkasy Institute of Banking of the University of Banking of the NBU (Kyiv City)

INNOVATIVE MODEL OF THE TRANSFORMATION OF UKRAINE’S ECONOMY

© *Dmytrenko M.Y., Svichynsky M.M., 2011*

Economic situation in Ukraine now wishes to be better. Consequences of the world financial and economic crisis disordering the world are felt by the whole economy of the country and separate domestic enterprises as well. Obviously the crisis could be foreseen. Avoiding the consequences was impossible but facilitating them was fully real.

In the time of scientific and technological progress named as the time of information and science, theory of innovations acquires top-priority task.

Y. Shumpeter investigated the above-mentioned theory in his work “Theory of Economic Development” written during his teaching in Chernivtsi University. By the way, in 2011 the work will be one hundred years old and it is considered the desk- book of Nobel laureates. The essential part of the book consists of the fact that the increase of economy will have a certain limit without regarding the investments which as a result will be ineffective. Development and applications of new productive technologies, appearance of new methods and forms of business organization, its management and innovations will help to overcome this limit.

The modern stage of transformation changes in Ukraine is organizationally related to the innovative constituent of forming the economic potential of the country. Possibilities of increasing the output of goods and services at the cost of attraction new resources to the economic circulation become more restricted. Decisive value for economic dynamics has the transition of economy to the innovative model of economic growth.

Thus, the innovative model of economic development has obtained predominate character and it is considered one of the dominating ideology of modern economy. Science and innovations were recognized as critical factors of economic development and national competitiveness. The world leading countries have created the innovative models that are consistently being developed. A concept “innovative model” is examined by them as a combination of three constituents: science, education and scientific production that